

ВІДГУК

офіційного опонента Діденка Олександра Васильовича
на дисертаційну роботу Осадчук Наталії Петрівни «Культурологічна
підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах
акмеологічного підходу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми дисертації обумовлена низкою чинників.

По-перше, високоякісна професійна підготовка офіцерів Збройних сил України нині є основою забезпечення державного суверенітету нашої держави в умовах збройної агресії з боку РФ.

По-друге, широкомасштабне реформування Збройних Сил України передбачає гуманізацію військового середовища, формування особистості офіцера з широким кругозором та високим рівнем загальної культури та освіти, а також створення умов для культурного і духовного саморозвитку курсантів в умовах закладів вищої військової освіти.

По-третє, в сучасних умовах зростають вимоги до змісту культурологічної підготовки офіцерів Збройних сил України у закладах вищої військової освіти, що передбачає формування ціннісних орієнтацій курсантів, моральної і професійної культури, умінь і навичок професійної взаємодії, культури спілкування тощо.

По-четверте, у дисертаційних дослідженнях останніх років розкривались різні науково-педагогічні аспекти культурологічної підготовки майбутніх офіцерів. Водночас наукове завдання щодо удосконалення культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу не було предметом окремого дисертаційного дослідження.

Посилює актуальність теми і низка суперечностей, що їх виявила автор дисертації під час дослідження.

З огляду на це актуальність теми дисертаційної роботи Н. П. Осадчук «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу», поданої на рецензування, сумнівів не викликає.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтування наукових положень дисертаційного дослідження

є досить переконливими. Дослідження характеризує тривалий період його проведення – з 2011 по 2019 рр. Воно передбачало чотири етапи: перший етап – теоретико-аналітичний (2011–2013 рр.), другий – пошуково-діагностичний (2014–2015 рр.), третій – дослідно-експериментальний (2015–2018 рр.), четвертий – завершально-узагальнюючий (2018–2019 рр.).

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі військових частин А0876 (м. Житомир), А1910 (м. Житомир), А0508 (м. Броди, Львівська область), Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова, Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного. Загалом на різних етапах експерименту було задіяно 473 особи: 130 офіцерів радіотехнічних спеціальностей, 46 викладачів закладів вищої військової освіти та 297 курсантів (майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей). Контрольні групи налічували 151 курсанта, експериментальні – 146.

Наукова цінність дисертаційного дослідження Н. П. Осадчук зумовлена перш за все тим, що в роботі вперше системно представлено багатокomпонентну структуру та зміст культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, а також обгрунтовано авторську модель формування зазначеної компетентності в акмеологічному культуровідповідному середовищі.

Значимість роботи посилює і те, що її виконано в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (державний реєстраційний номер 0110U02274).

Відповідно до теми дисертації Н. П. Осадчук чітко сформулювала науковий апарат дослідження, застосувала адекватні завданням методи наукового пошуку, що дало можливість успішно досягти поставленої мети – теоретично обгрунтувати й експериментально перевірити ефективність моделі формування культурологічної компетентності як результату культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей та технологію її поетапної реалізації. Заслуговує на позитивну оцінку докладне й ретельне формулювання понятійно-термінологічного апарату дисертаційної роботи, в межах якого автор уточнила сутність понять «культура», «підготовка», «культурологічна підготовка майбутніх фахівців», «культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей», «культурологічна компетентність майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей»,

«акмеологічне культуровідповідне середовище». Автор також визначила критерії, їхні показники та охарактеризувала рівні розвитку культурологічної компетентності; теоретично обґрунтувала педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

Логіка викладу теоретичного та експериментально-дослідного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті, гіпотезі та дозволяє належним чином висвітлити перебіг виконання завдань дослідно-експериментальної роботи.

3. Достовірність і наукова новизна одержаних результатів.
Дисертантка одержала такі наукові результати:

вперше системно представлено багатокомпонентну структуру та зміст культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, що вміщує мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, інтерактивно-діяльнісний та особистісно-корегувальний компоненти;

обґрунтовано авторську модель формування зазначеної компетентності в акмеологічному культуровідповідному середовищі, яка включає концептуально-цільовий, змістовий, операційний і результативно-оцінний блоки;

розроблено поетапну технологію реалізації авторської моделі (діагностувальний, проектувальний, організаційно-навчальний, контрольнорефлексивний етапи);

визначено критерії (мотиваційний, пізнавальний, поведінковий, рефлексивний), їх показники та охарактеризовано рівні (початковий, середній, достатній, високий) розвитку культурологічної компетентності;

теоретично обґрунтовано педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей (оновлення змісту освіти, забезпечення психолого-педагогічної підтримки культурологічного розвитку курсантів, реалізація самостійно розроблених проектів навчання майбутніх офіцерів, поєднання традиційних навчальних технологій з інноваційними).

Автор дисертації також удосконалила сутність культурологічної підготовки на засадах акмеологічного підходу, а також зміст, форми, методи формування культурологічної компетентності.

Подальшого розвитку набули положення щодо впровадження в освітній процес закладів вищої військової освіти сучасних форм, методів і технологій

культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу.

Крім того, інтерес представляють й інші аспекти дисертаційного дослідження, зокрема технологія акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів-радіотехніків, специфіка культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання. Дисертаційна робота Н.П. Осадчук має вагоме практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему професійної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. Автором розроблено та впроваджено авторський спецкурс «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей в акмеологічному культуровідповідному середовищі», що може слугувати в якості методичних рекомендацій для забезпечення культурологічної підготовки майбутніх офіцерів у закладах вищої військової освіти. Н.П. Осадчук також розробила та доповнила зміст програм таких дисциплін, як «Культурологія», «Історія української культури та українського війська», «Історія України», «Курс лідерства», «Українська мова професійного спрямування», «Іноземна мова» в контексті вирішення проблеми становлення та розвитку культурологічної компетентності майбутнього офіцера.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами під час підготовки до лекційних і практичних занять, розроблення спеціальних курсів, програм професійної підготовки курсантів у закладах вищої військової освіти.

5. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях. Для розв'язання поставлених завдань автор опрацювала 317 джерел, з яких 47 – іноземною мовою. Всі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 20 публікаціях, з них – 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному фаховому періодичному виданні, 7 публікацій у матеріалах конференцій, 6 – у науково-методичних збірниках. Отже, дисертанткою виконано вимоги наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1112 від 17.10.2012 р. щодо опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

6. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо кандидатських дисертацій. Структура дисертаційного дослідження

Н. П. Осадчук зумовлена його змістом, який відповідає основним завданням дослідження і відображає хід їх виконання.

У першому розділі автор визначила сутність базових понять шляхом аналізу наукової літератури; представила характеристику культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей; визначила роль акмеологічного підходу у формуванні культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

У другому розділі дисертантка представила обґрунтування педагогічних умов впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей; охарактеризувала зміст і структуру культурологічної компетентності курсантів, що формується в акмеологічному культуровідповідному середовищі; представила авторську модель реалізації досліджуваного процесу.

У третьому розділі автор представила експериментальну програму дослідження; визначила рівень сформованості культурологічної компетентності офіцерів-радіотехніків; представила технологію поетапного впровадження авторської моделі культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу та шляхи її реалізації; узагальнила результати педагогічного експерименту.

Підсумки дисертаційного дослідження відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження та є достовірними.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.
Високо оцінюючи результати дослідження Н. П. Осадчук, доцільно висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Автор досить ґрунтовно підійшла до вирішення наукового завдання дослідження. Вона здійснила досить ґрунтовний аналіз наукової літератури, визначила сутність базових понять дослідження, представила характеристику культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей та визначила роль акмеологічного підходу у формуванні культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. Проте дисертаційне дослідження лише виграло б, якби автор представила узагальнення зарубіжного досвіду з проблеми дослідження, наприклад у країнах блоку НАТО, та порівняла його з вітчизняним досвідом культурологічної

підготовки офіцерів Збройних сил.

2. Обґрунтування актуальності теми було б більш переконливим, якби автор у вступній частині чіткіше зазначила потребу культурологічної підготовки саме офіцерів радіотехнічних спеціальностей. Доцільно було б лаконічно окреслити основні недоліки у методичному забезпеченні цього процесу у відомчих освітніх закладах Збройних сил України, а також навести дані експериментального дослідження та причини, що спонукають переглянути усталені зміст, форми і методи культурологічної підготовки офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

3. У другому розділі дисертації автор обґрунтовує педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей, які Н. П. Осадчук визначає на основі експертної оцінки, здійсненої викладачами гуманітарних дисциплін закладів вищої військової освіти. Разом з тим, висновок автора щодо обраних педагогічних умов був би більш переконливий, якби процедура їх визначення передбачала врахування аналізу практики культурологічної підготовки майбутніх офіцерів, а також суперечностей, недоліків і проблем, що мають місце у цьому процесі у вищих військових навчальних закладах.

4. Одним із важливих аспектів дисертаційної роботи є характеристика критеріїв, показників і рівнів сформованості культурологічної компетентності курсантів. Автор досить змістовно підійшла до вирішення цього завдання і представила характеристику діагностичного апарату дослідження у таблицях 2.1 та 2.2. Водночас було б логічним, якби автор зазначила методи, завдяки яким можна отримати кількісні параметри для таких показників, як, наприклад, усвідомлення важливості професії офіцера, прагнення та внутрішня готовність офіцера до самопізнання, самовдосконалення та оптимальної самореалізації, вміння уникати конфліктних ситуацій, вміння аналізувати та адекватно оцінювати свою діяльність тощо.

5. Основу моделі формування культурологічної компетентності майбутнього офіцера радіотехнічної спеціальності на засадах акмеологічного підходу становлять чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, інтерактивно-діяльнісний, особистісно-корегувальний. Можна висловити рекомендацію щодо необхідності включення до структури цієї моделі об'єктів і суб'єктів освітнього процесу, роль науково-педагогічних працівників у цьому процесі, принципів забезпечення якості підготовки

майбутніх офіцерів у закладах вищої військової освіти. Доцільно було б більш чітко показати послідовність дослідницьких дій у випадку, коли прогнозований результат – сформована культурологічна компетентність майбутнього офіцера радіотехнічної спеціальності) не відповідає вимогам, тобто знаходиться на початковому рівні.

6. У якості побажання можна висловити рекомендацію про доцільність представлення автором на сторінках дисертації прикладів позитивного педагогічного ефекту проведеного дослідження з протоколу формульованого етапу експерименту, прикладів позитивного досвіду роботи вищих військових освітніх закладів щодо розв'язання проблеми. Крім того, дисертаційне дослідження лише б виграло, якби автор навела приклади наслідків низького рівня культурологічної компетентності офіцерів радіотехнічної спеціальності з практики професійної діяльності.

7. У дисертації та авторефераті автор на основі вивчення наукової літератури та результатів аналізу теорії і практики професійної підготовки офіцерів у закладах вищої військової освіти наводить суперечності, які супроводжують процес культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. Однак потребує пояснення, чи вдалося автору розв'язати ці суперечності у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Утім зазначені зауваження, рекомендації і побажання є не принциповими. Загалом вони не впливають на об'єктивно високу оцінку дисертаційної роботи Осадчук Наталії Петрівни «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу».

8. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертація Осадчук Наталії Петрівни «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуального наукового завдання.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність і вірогідність висновків забезпечені під час дослідження.

3. Поставлену автором мету, сформульовані завдання дослідження розв'язано ґрунтовно та доказово. Всі положення, що винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації у дисертації сформульовано виважено і переконливо.

4. Дисертаційне дослідження має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт № 12/06 від 15.06. 2018 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 74/08 від 30.08. 2018 р.), Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного (акт № 3238 від 30.05. 2019 р.).

5. Структура дисертації та зміст відповідають чинним вимогам до кандидатських дисертацій. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертаційної роботи.

Отже, дисертація Осадчук Наталії Петрівни «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу» є завершеною науковою працею, що має теоретичне й практичне значення для теорії і методики професійної освіти і відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник

науково-дослідного відділу Національної академії

Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

доктор педагогічних наук, професор

Олександр ДІДЕНКО

Підпис Олександра ДІДЕНКА засвідчую:

начальник відділення контролю та документального забезпечення

Національної академії Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

підполковник

Ірина ЖИЛКІНА

«27» грудня 2019 р.